

Özgürlük Alanı Olarak Sunulan Sosyal Medya ve Taksim Gezi Parkı Eylemleri

Necla Odyakmaz Acar¹

Öz

Geleneksel medyanın tek yönlü iletişimiyle, kendisi gibi düşünen insanlarla iletişimini kaybeden ve sistemin yarattığı suskunluk sarmalında kaybolan bireyler, sosyal medya sayesinde yalnız olmadıklarını keşfederek, birlik olmanın gücünü kullanmaktadırlar. Ancak, sosyal medyanın kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet etmediğini söylemek imkânsızdır. Modern toplumlarda fazlasıyla işlev gören geleneksel medya, üretim ve tüketim anlayışlarının değiştiği yeni sistem için yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla sistem, kendine yeni bir kontrol aracı geliştirmiştir, bu aracın adı da sosyal medyadır. Ne hakkında düşüneneğimizi söyleyen geleneksel medyanın yerine, ne düşüneneğimizi söyleyen ve ne düşündüğümüzü iktidara aktaran sosyal medya geçmiştir. Bu bakımdan gözetim toplumunun etkili bir silahı olarak sosyal medya, “kamusal aklın kontrolü”nü gerçekleştirmektedir.

Post-modernizm, gözetimi, denetimi kolaylaştırmak için de olsa, marjinal gruplara da kendi sesleriyle konuşma hakkı tanınması ilkesini benimsemiştir. Bu hak, o grupların görünür olmasını sağlayarak iktidarın işini kolaylaştırırken, bir yandan da toplumsal desteğin de yolunu açmakta ve iktidarın işini zorlaştırmaktadır. Burada iktidarın “kriz yönetimi” becerisi devreye girmektedir. İktidar ne kadar anlayışlı, koruyucu, kucaklayıcı davranırsa marjinal gruplar da toplumun gözünde “öteki” olarak dışlanacaklardır. Ancak iktidarın, katı, uzlaşmaz, ezici, yok edici tavrı marjinallere toplum desteğini arttırmaktadır. Dolayısıyla küresel ekonomi iktidarının elinde bir silah olarak duran internet ve sosyal medya, ulusal iktidarlar için yok edici bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Gözetim Toplumu, Enformasyon Toplumu, Gezi Parkı.

Social Media as an Area of Freedom And Taksim Gezi Park Protests

Abstract

Individuals, which have lost communication with others who think like as themselves and have lost in the spiral of silence which is originated by the system, by the one way communication of traditional media, have realized that they are not alone through social media and have used the power of being a unity. However, it is impossible to say that social media does not serve the interests of the capitalist system. Traditional media, which is exceedingly acting in societies, is insufficient for the new system which the production and consumption are changing. Therefore system has improved a new control tool to itself, the name of thistool is social media. Traditional media, which tells us what we are going to think about, replace itself to the social media, which tells us what we think and convey what we think to the political power. In this regard, social media, as an effective weapon of surveillance society, is actualizing the “public mind control”.

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

Postmodernism internalizes the principle of enfranchisement of the right of speak to the marginal groups also, even its for the simplify the surveillance andaudit. This right ease the business of political power by ensuring that these groups are visible, on the one hand it paves the way of communal support and obstructs the business of political power. Here, the ability of “crisismanagement” of political power steps in. The more political power treats considerate, protective and inclusive, the more marginal groups will be alienated as “other” in the public eye. Nevertheless, political power’s uncompromising, overwhelming, destructive and strenattitude will increase the society support to the marginals. Consequently, internet and social media, which are weapons of global economy power, have a destructive effect fornational power.

Keywords: Socialmedia, Surveillance Society, Information Society, Gezi Parkı.

Giriş

İletişim teknolojilerinin gelişmesi, buna bağlı olarak enformasyon akışının yoğunlaşması, toplumsal yapıda dönüşüme yol açmaktadır. “Enformasyon toplumu”, “ağ toplumu” gibi adlar verilen yeni toplumda bilgiye ulaşmak birincil hedeftir ve iletişim teknolojilerinin bu toplumları bilgiye ulaştıracağı var sayılır. Ancak, gün geçtikçe anlaşılmaktadır ki, her ne kadar bilgi bir tuş ötemizde de olsa ona ulaşmak söylendiği kadar kolay değildir. Çünkü bilgi iktidar odakları tarafından ambargoya tabi tutulmaktadır ve paylaşılmayacak kadar değerlidir. İktidar gücünü, denetimi altında tuttuğu bilgiden almaktadır. Enformasyon teknolojilerinden yoğun biçimde akan ve topluma “bilgi” olduğu söylenen iletiler de sistem için tehlike oluşturmayacak, paylaşılmasında sakınca görülmeyen bilgiler ve yalan yanlış enformasyonlardan ibarettir.

Yoğun enformasyon sağanağı, toplumda “her şeyi biliyoruz”duygusu yaratarak, bilgi boşluklarının farkına varılmasının önüne geçmekte ve bilgi kirliliğine yol açmaktadır. Kapitalist sistemin bilinçli olarak yarattığı ve küreselleşmesi için çaba harcadığı enformasyon toplumu, iletişim teknolojileri tarafından manipüle edilmiş bir toplumdur. Geleneksel medyanın teknolojiyle yarattığı görme biçimlerinin bir sonucu diyebileceğimiz enformasyon toplumunun önüne, bu girdaptan çıkmak için alternatif olarak sunulan yeni medya ise insanı klavye başında hareketsiz bırakarak girdabın gücünü arttırmaktadır. Sosyal bir varlık olan insanın yüz yüze olması gereken iletişimini bilgisayar ekranının arkasına hapsederek anti-sosyalleşmesini körükleyen internet aktarımlı sosyal medya, kendisini avatariyla var eden kişiye sahte bir özgürlük alanı sunmaktadır.

Özellikle 2011 yılında Arap ülkelerinde yaşanan ayaklanmalarda oynadığı rolle, küresel dünya, toplumların haksızlıklar karşısında seslerini duyurabilecekleri, örgütlenebilecekleri, kendilerini tanımlamalarına ve ifade etmelerine olanak tanıyan bir alan -özgürlük alanı- olarak pazarlanan sosyal medya, 31 Mayıs’tan bu yana Türkiye için de demokrasi arayışının mekânı haline gelmiştir. Taksim Gezi Parkı’ndaki ağaçların yerlerinden sökülmesinin önüne geçmek için parkta eylem yapan gruba polisin müdahale etmesiyle patlayan ve haftalarca devam eden olaylar sırasında haber akışının yanıltıcı da olsa sosyal medya üzerinden gerçekleşmesi -geleneksel medyanın da olayları görmezden gelmesiyle- sosyal medyanın gelişmemiş ülkelere özgürlük taşımanın yeni aracı olduğu kanısını pekiştirmiştir.

Geleneksel medyanın tek yönlü iletişimiyle, kendisi gibi düşünen insanlarla iletişimini kaybeden ve sistemin yarattığı suskunluk sarmalında kaybolan bireyler, sosyal medya sayesinde yalnız olmadıklarını keşfederek, birlik olmanın gücünü kullanmaktadır. Ancak, sosyal medyanın sistemin çıkarlarına hizmet etmediğini söylemek imkânsızdır. Modern toplumlarda fazlasıyla işlev gören geleneksel medya, üretim ve tüketim anlayışlarının değiştiği yeni sistem için yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla sistem, kendine yeni bir kontrol aracı geliştirmiştir, bu aracın adı da sosyal medyadır. Ne hakkında düşüneceğimizi söyleyen geleneksel medyanın yerine, ne düşüneceğimizi söyleyen ve bununla da kalmayıp ne düşündüğümüzü iktidara aktaran sosyal medya geçmiştir. Bu bakımdan gözetim toplumunun etkili bir silahı olarak sosyal medya, “kamusal aklın kontrolü”nü gerçekleştirmektedir.

Bu çalışmada Gezi Parkı Eylemleri üzerinden, devrimin olanaksızlığının kabul edildiği günümüzde, “Sosyal medya üzerinden devrim gerçekleştirilebilir mi?”, “Sosyal medya toplumların özgürleşmesi için mi var?” sorularının cevabı aranmaktadır. Her ne kadar sorular sosyal medya üzerine de olsa, cevabı Gezi Parkı eylemlerinde Twitter’ın kullanımı özelinde oluşturulmaya çalışılacaktır. Çünkü, örnek olay olarak ele alınan Gezi Parkı Eylemleri neredeyse tamamen Twitter üzerinden örgütlenmiştir. Türkiye’de 32 milyon Facebook kullanıcısı olmasına rağmen, yaklaşık 9.5 milyon

kullanıcısı olan Twitter daha etkili olmuştur. Ayrıca sosyal medya üzerinden analiz yapabilmek, mühendis düzeyinde bilgisayar bilgisini, muazzam bir bilgisayar sistemini ve analizini yapacağı ortamın verilerini kullanabilmek için yetkililerin iznini gerektirmektedir. Bu nedenle bu çalışmada profesyonel sosyal medya analizcilerinin oluşturduğu ve internette yayınladığı “Gezi Parkı Eylemcilerinin Twitter kullanımı” verileri kullanılacaktır.

1. Enformasyon Teknolojileri ve Gözetim Toplumu

Sosyal teoride, sistematik izleme olarak adlandırabileceğimiz gözetim konusuna, ilk olarak Karl Marx dikkat çekmiştir. Marx’a göre gözetim, emek ve sermayenin arasındaki mücadelenin bir unsurudur. Köleliğin ortadan kalkması ve kapitalizmin gelişimine paralel olarak, emeğin eski yöntemlerle çalıştırılması imkânsızlaşmıştır. Biçimsel olarak özgür hale gelmiş olan işçilerin düşük maliyetle en yüksek üretimi sağlayacak şekilde çalıştırılabilmeleri için, kapitalist yöneticiler kendilerini işçileri denetlemek zorunda hissetmişlerdir. Bu sebeple işçileri gözetlemek/izlemek ve disiplin altına alınmış bir güç olarak boyun eğmelerini sağlamak için, günümüzde “yönetim” olarak bildiğimiz şey geliştirilmiştir (Bozkurt, <http://www.belgeler.com/blg/hy0/gzetim-toplumu-ve-internet>). Marks, gözetimi üretim sürecinde patronun işçiyi denetleme mekanizması olarak adlandırırken, Max Weber daha geniş perspektif içinde ele almıştır. Bu geniş anlamıyla gözetim, “modern örgütler ile devlet idaresindeki yöneticilerin, bireyleri ve topluluğu fişlemeye yönelik dosyalar tutması paralelinde, kişisel bilgiler içeren veri saklama tekniklerini ve bu verileri çağırma araçlarını geliştirdikleri bir yönetimi ifade eden bürokrasiyle çevrilidir. Marks’ın kuramının merkezinde yer alan kapitalist işletme ise, bürokrasinin sadece bir alt türüdür” (Çalışkan, 2010: 79).

Michel Foucault ise modern toplumda gözetimi anlatmak için, Jeremy Bentham’ın Panoptikon hapishanesi metaforunu kullanmıştır. Görülmeden gözetlemeye olanak veren düzenleme, sürekli görmeye ve hemen tanımaya olanak veren mekansal birimler oluşturmaktadır. Foucault’ya göre görünürülük bir tuzaktır. Panoptikon’da mahkum, görülmekte ama görememektedir. Bir bilginin nesnesidir ancak bir iletişimin öznesi olamamaktadır. Panoptikon’un büyük etkisi de buradan kaynaklanmaktadır; tutukluda iktidarın otomatik işleyişini sağlayan bilinçli ve sürekli bir görünebilirlik hali yaratarak (Bozkurt, <http://www.belgeler.com/blg/hy0/gzetim-toplumu-ve-internet>) iktidarın hegemonyasını sağlar. Zygmunt Bauman’ın deyimiyle gözetim, özneler topluluğunu tek biçimli nesnelere topluluğuna dönüştürmektedir. Çeşitlilik gösteren davranış eğilimi yerine, tek biçimli bensemel ritim dayatılmaktadır (akt. Tümürtürkan, 2010: 10). Bauman, gözetimin birey ve toplum üzerindeki etkisi konusunda Foucault ile benzer düşünceleri savunmaktadır. Bauman’a göre, gözetim yoluyla bireyler pasifleştirilerek, özne olmak yerine iktidarın güdümündeki nesnelere dönüştürülmektedir. Gözetim toplumuna ait birey, her an gözetim altında olduğunu bildiğinden, hareketlerinde kısıtlamaya gitmekte, dikkat çekmemek için herkes gibi olmaya başlamaktadır. Bu da bir süre sonra bireyin genel tavrına yansımakta ve heterojen özellikler silikleşerek herkesleşme baskın hale gelmektedir.

Foucault’nun “bir veya daha çok kişinin iletişim ya da eyleminin sistematik olarak araştırılması ya da izlenmesi” olarak ele aldığı gözetim kavramı, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle daha da yoğunlaşmıştır. Artık, kullandığımız, bilgisayar, cep telefonu, kredi kartı, navigasyon aleti vb. her türlü alet bizi iktidara karşı görünür kılan, gizli bilgilerimizi aktaran bir casustur. Özellikle bilgisayar teknolojisinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşmasıyla tüm işlemlerimizin bilgisayar üzerinden yürütülür hale gelmesi, kişisel bilgilerimizin ulaşılabilirliğini kolaylaştırmış, siyasi ve sermaye iktidarı için görünmeden görme olanaklarını arttırmıştır. Bentham’ın Panoptikon yapısını daha da içinden çıkılmaz bir biçimde yoğunlaştıran, kemikleştiren iletişim teknolojilerinin bir diğer özelliği ise, kişisel bilgileri aktarmanın ötesinde sonsuza dek kullanılmak üzere depolayabilmeleridir.

E-devlet uygulamasıyla kişiye ait tüm bilgiler resmi kurumlarca dijital ortamda her türlü saldırıya açık halde saklanırken –Redhack adlı hacker grubunun devlet dairelerinin sitelerini hackleyerek bilgileri çalması ve internette yayılması bu bilgilerin ne kadar güvensiz bir ortamda olduklarını göstermektedir-, sosyal medyada paylaşılan bir mesaj asla kaybolmamakta, gerektiğinde paylaşımının aleyhine kullanılmak üzere bekletilmektedir. Gezi Parkı Eylemleri sırasında İzmir’de 29, Adana’da 5 kişinin Twitter’da paylaştıkları tweetler nedeniyle gözaltına alınmaları (www.aa.com.tr, 5 Haziran 2013) bunun bir göstergesidir.

Gary T. Marx’ın iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle değişen günümüz toplumunu açıklamak için kullandığı gözetim toplumu kavramı, kamusal ve özel alan arasındaki sınırın ortadan kalktığı toplumu anlatmaktadır. Gözetim toplumunun ortaya çıkış sürecine bakıldığında 2. Dünya Savaşını izleyen ilk 30 yıllık süreçte ekonomik refah sağlayan Keynesyen kapitalist modelin, 1970’lerde enflasyonun artması ve petrol krizinin ortaya çıkmasıyla sarsıntıya uğradığı görülür. 1990’lara dek deneme yanılmaya dayalı pragmatik bir yol izlemiş olan hükümet ve şirketler; deregülasyon ve özelleştirmelerle ekonomik anlamda bir yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Bu bağlamda gerçekleştirilen reformların amacı karı maksimize etmeye çalışan kapitalist mantığın derinleştirilmesi, üretkenliğin artırılması ve pazarın küreselleştirilmesinin sağlanmasıdır. Yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu esneklik ve olanaklar da bu amaçların gerçekleştirilmesi için ideal ortamı hazırlamıştır (Başlar, [Http://Ab.Org.Tr/Ab13/Bildiri/247.Pdf](http://Ab.Org.Tr/Ab13/Bildiri/247.Pdf)). Manuel Castells de yeni enformasyon teknolojilerinin küreselleşmedeki işlevini; “yeni enformasyon teknolojileri kapitalizmin küreselleşmesinde katalizör görevi görmektedir. Endüstriyalizm nasıl bir üretim biçimi olarak kapitalizmin oluşmasıyla bağlantılıysa; enformasyonizm de kapitalizmin genişlemesi ve yenilenmesiyle bağlantılıdır” (akt. Başlar, [Http://Ab.Org.Tr/Ab13/Bildiri/247.Pdf](http://Ab.Org.Tr/Ab13/Bildiri/247.Pdf)) sözleriyle açıklamaktadır.

Kapitalizmin küreselleşmesi yolunda enformasyon teknolojilerinin önem kazanması, ABD ve Avrupa Birliğinin bu konuda politikalar geliştirmesine yol açmıştır. Küresel çapta bir enformasyon toplumu geliştirilmesi amacıyla 1990’ların başlarından itibaren ortaya çıkan küresel enformasyon toplumu politikaları, ABD Başkan Yardımcısı Al Gore’un 1994 yılında Buenos Aires’de gerçekleşen International Telecommunications Union (ITU) yani Uluslararası Telekomünikasyon Birliği toplantısında açıkladığı “gelişmeyi sağlamanın en iyi yolu özel sektör ve güçlü rekabettir; düzenleme mutlaka esnek olmalı ve zamanını dolduran düzenlemeler ortadan kaldırılmalıdır; erişim açık olmalıdır ve evrensel hizmet mutlaka garanti edilmelidir” (Başaran, 2004: 13) ilkeleri çerçevesinde biçimlendirilmiştir.

Kapitalizmin, maksimum kar, küresel üretim ve tüketim anlayışı için son derece önemli olan enformasyon toplumu, 90’lı yılların başından bu yana gelişmekte olan ülkelere Al Gore’un açıkladığı ilkeler doğrultusunda dayatılan bir olgudur. Çünkü yeni üretim sistemi, Japon şirketlerinde başlatılan ve Fordizm’den esinlenerek adına “Toyotizm” denen yeni yönetim biçimini temel almaktadır. Castells’in anlatımıyla Toyotizm; aynı zamanda, üretim ve dağıtım süreçlerinde büyük kesintiler olmaması ilkesine dayanır. Ya da başka bir deyişle “beş sıfır” a dayalıdır: Parçalarda sıfır hata, makinelerin işleyişinde sıfır hata, sıfır stok, sıfır gecikme, sıfır bürokrasi. Bu performans ise ancak işin durdurulmaması, emeğin tümüyle kontrol altında olması, tedarikçilerinde tamamen güvenilir olması ve piyasaların yeterince öngörülebilir olmasıyla mümkündür (Castells, 2005: 215). Esnek üretime dayalı post-fordist sistemin devamlılığı, hem şirket içi iletişim, hem şirketler arası iletişim, hem de üretim sistemiyle tüketimin iletişimini gerektirir. Bu da ancak gelişmiş bir enformasyon teknolojisiyle gerçekleşebilir.

İletişim teknolojilerinin gelişimi toplumu bir ağ toplumuna dönüştürmüştür. Enformasyon dolaşımını bu ağlar üzerinden gerçekleştiren yeni oluşum, küresel ekonominin yapı taşları olan ulusla-

rarası şirketlerin bilgisini de bu ağlarla aktarmaktadır. İletişim ağlarıyla birbirine sıkıca bağlanan üretim güçleri, kapitalizmin gelişimine uygun olarak toplumsal yapının da değişmesi, dönüşmesi için çabalamaktadır. Liberalizmin (hatta kabuk değiştirerek neo-liberalizme dönmüştür) yaygınlaşmasıyla dünya çapındaki ekonomiler karşılıklı bağımlılığa dayalı bir sistem içerisine girmiştir. Bu karşılıklı bağımlılık, sermayenin küreselleşmesini, dolayısıyla da toplumsal kontrolün küreselleşmesini getirmiştir. Bu yeni tip kontrol toplumu ya da gözetim toplumu, sanayi devrimiyle merkezileşen gözetim mekanizmasının, dijitalleşen dünyada ağ ve şebekeler boyunca uzanmış, çok sayıda noktadan oluşan, bir gözetim yapısına dönüşmesine yol açmıştır. Bu yeni ağ toplumu yapısı, gözetimi, denetimi kolaylaştırdığı gibi, toplumların kültürel yapılarının da kolaylıkla değişmesine yol açmaktadır. Çünkü yeni birey, en yakınındakilerle kopan ilişkilerinin yerine sanal dünyada oluşturduğu ilişkileri koymaktadır. Bu uzaklaşma, küresel düzendeki üretim, tüketim ve güç ilişkilerini de etkilemektedir.

Toplumsal yapısı ve arz ettiği özellikler açısından ister enformasyon toplumu, ister gözetim toplumu, ister postmodern toplum, ister ağ toplumu adlarıyla nitelensin günümüz toplumunda değişmeyen tek unsur, enformasyon teknolojilerini -özellikle de kamusal ve özel alan ayrımı tanımadan- dolayısıyla tüm dünyayı elektronik ortamda birbirine bağlayan siber-uzay bağlamında dönüştürücü rol oynayan internetin varlığıdır. Sahip olduğu dönüştürücü potansiyeli ile internet, enformasyon toplumunun simgesi haline gelmiştir. Ancak, kısa bir süre öncesine kadar hayal bile edilemeyecek kadar gelişkin bir 'birlikte düşünme' alanı olarak görülen internetin; sunduğu imkânlar yanında, 'varolan ilişkileri, iktidar yapılarını, eşitsizlikleri sabitleme potansiyeline de sahip olduğu' ortaya çıkmıştır (Dolgun, 2004). Kamusal alanın elektronik ortamda yeniden inşası yanında, çok seslilik ile farklılaşmalara dayalı olarak 'gerçek demokrasi' gibi vaatleri de içinde barındıran internetin; yeterli bir donanım ve eğitim alt yapısına sahip olmayanları feda ederek, bilgi aristokrasisine yol açması, dijital tiranlar doğurması ve iktidarların/hükümetlerin çok seslilik ile farklılıklardan denetleme eğilimleri sonucunda, gözetim pratiklerini en üst noktalara taşıması gibi kaygılar gündeme gelmektedir.

İnternet sürekli ve hareketsiz bir bütün sunmaktan çok, süreksiz ve hareketli bir yapıya sahiptir; kullanıcıya da varlığının tamlığı ve homojenliğinden çok varlığının parçalılığı ve heterojenliği görüşü dayatılır. Geleneksel medyada perspektifle yaratılmış bir çerçeve izleyenin duracağı noktayı önceden belirler ve bir görme biçimi yaratırken, internet (ve aynı zamanda cep telefonları, bilgisayar oyunları, sanal gerçeklik aygıtları) içine girilebilen, içinde dolaşılabilen ve kullanıcının müdahalesine izin veren bir yapıya sahiptir. 'İnternete girmek', 'internette sörf yapmak' ve 'internette gezinmek' gibi dildeki kullanımlar da bunu yansıtmaktadır. Bu nedenle internetin çok-parçalı ve çok-katmanlı yapısı bağlamında perspektif ideolojisinin dışında yer aldığı ileri sürülebilir. Ancak internet tek kişi elinden çıkmış homojen ve sabit bir metin değil, daha çok içinde perspektifle üretilmiş metinlerin de yer aldığı ve içinde gezen kişinin müdahalesine kısmen de olsa izin veren bir galeriye, bir müzeye ya da bir kütüphaneye benzetilebilir. Bu sebeple de internetin perspektifin dayattığı görme biçiminden tamamen muaf olduğu söylenemez (Özgül, 2012: 4533). Modern dönemin toplumsal ve kültürel özellikleriyle örtüşen geleneksel medya, teknolojiyle oluşturduğu perspektifle izleyiciyi odağa yerleştirerek, hakim bir konum ve bakış atfederek, onu özne konumuna yükseltmiş; ancak aynı perspektifle, belirlenmiş bir açı ve bakış sunarak, seçenek bırakmamış ve nesneleştirmiştir. Modern dönemin, bütün, homojen kitesine seslenen geleneksel medyanın yerini, günümüzün parçalı, heterojen post-modern toplumuna seslenen yeni medya almıştır. Yeni medyanın parçalı yapısı tam da postmodern toplumun karakteristik özelliği olan parçalılık özelliğiyle örtüşmektedir.

LevManovich de geleneksel medya mantığının endüstriyel kitle toplumu mantığına; yeni medya

mantığının ise post-endüstriyel toplum mantığına uygun olduğunu ileri sürmektedir (akt. Özgül, 2012: 4529). Yeni medyanın parçalı yapısı, algı kontrolü açısından son derece tehlikelidir. Çünkü, aynı anda bir çok iletiye maruz kalan bireyin, gerçeği fark etmesi, algılaması mümkün değildir. Dünyanın her köşesinden habere veya bilgiye anında ulaşma imkanı veren yeni medya teknolojileri, kişiyi enformasyon bombardımanına tutarak, körleşmeye yol açabilmektedir. Öte yandan; ekranın sürekli değişmesi, istemediğin halde otomatik açılan sayfalar, ekrana sığmadığı için haberi bir bütün olarak görememek, yanlarda yanıp sönen reklamlar, algının değişmesine yol açmaktadır.

Günümüz toplumlarının en önemli sorunlarının başında kamu alanlarının ortadan kalkmaya başlaması gelmektedir. Kamusal alan, insanların sosyalleştikleri, konuştukları, tartıştıkları ve sonuçta belli bir karara vardıkları, demokratik ve kolektif katılıma dayalı bir alandır. Yeni medya da, ortadan kaldırılan bu kamusal alanın yeniden inşa edildiği ortam olarak kendini benimsetmeye başlamıştır. Kapitalizmin üretim ve tüketim diktatörlüğüne mahkum edilen ve üretip tüketirken demokratik haklarından vazgeçen, vazgeçmese dahi kendini ifade edeceği alan elinden alınan bireyin yeni agorası sosyal medyadır. Ancak sosyal medyanın demokrasi arayışında toplumun yanında mı, yoksa güç odaklarının yanında mı olduğuna dair ciddi kuşku vardır.

Bugüne kadar İnternet konusunda temelde iki yaklaşımdan bahsedilebilir. Birincisi “ilerlemeci” bir anlayış içerisinde internetin “özgürleştirici” etkisi üzerinde duran yaklaşımdır. Birinci yaklaşıma göre, İnternet “bilgi parmaklarınızın ucunda” sloganında olduğu gibi, bilgiyi bir yerden başka bir yere olağanüstü hızla taşımaktadır. Bunun yanısıra, İnternet’in “anarşist” karakteri, denetimden uzaklığı, zaman ve mekandan bağımsızlığı, Stalinist/otoriter yönetimleri çok daha fazla sınırlandırma etkisine sahiptir. Bir merkezin olmadığı siberuzayda insanlar, otoriter yöneticilerden bağımsız, taleplerini daha kolay ifade edebilir hale gelmişlerdir. Bu “teknolojik determinist” yaklaşım, modern sosyal teorideki ilerlemeci gelenek ile örtüşme halindedir (Bozkurt, <http://www.belgeler.com/blg/hy0/gzetim-toplumu-ve-internet>). Douglas Kellner interneti olumlu yönden ele alan en önemli isimlerin başında gelmektedir. Kellner, yeni iletişim teknolojiler ile demokrasi ilişkisi üzerinde durur ve yeni iletişim teknolojisinin ve demokrasinin savunucularının, yeni iletişim teknolojisinin ana akım medya ve politikadan dışlanmış grup ve bireylere olağan politik tartışma spektrumunda yer almayan fikirleri yayma ve genellikle muhalif fikir ve gruplara kapalı tutulan tartışma ve diyaloglara katılıma olanağı veren araçlar sunduğunu öne sürdüklerini ve bu görüşe göre yeni iletişim teknolojilerinin demokrasiye katkıda bulunduğunu belirtir (akt. Özgül, 2012: 4538). Öte yandan internetin kendi içerisinde sürekli olarak ‘Bilgi Otoyolları’ inşa ettiği ve bu yolların özellikle internet kullanıcıları tarafından kontrol edildiği, dolayısıyla bilgi kirliliği ve bilginin güvenilirlik düzeyinin düşmesi gibi olumsuzluklara yol açsa da; bilginin ‘tekelleşmemesi’ ve merkezi olarak manipülasyona kapalı olması gibi olumlu yönlerinin de olduğu üzerinde durulmaktadır (Göker ve Doğan, 184). İnternetin zaman ve mekan anlamındaki sınırsızlığı, herkesin kendine orada bir yer bulması ve kendine göre bir içerik üretmesi de ona atfedilen olumlu özellikler arasındadır. İnternetin bu özelliklerinin “Yurttaş katılımı”nı gerçekleştirdiği ve internetin ve dolayısıyla sosyal medyanın insanların katılımına, kendilerini ifade etmelerine, yaşadıkları çevreyle ilgili haberleri paylaşmalarına imkan veren bu yapısının “yurttaş gazeteciliği” kavramının dönüşümüne yol açtığı savunulmaktadır.

İkinci yaklaşım ise, teknolojinin de sosyal olarak inşa edildiği görüşünü savunmakta ve İnternet gibi enformasyon teknolojilerinin tek başına bir değişim ajanı olamayacağı, tam aksine kurulu düzenleri pekiştirici bir etki yapacağı üzerinde durmaktadır. Yeni iletişim ortamlarına olumsuz yaklaşanlar, enformasyon toplumunun enformasyon devrimini başlatanlar ile yönetici grubun çıkarlarına hizmet etmek için geliştirilmiş bir “mit” olduğu düşüncesindedir. Onlara göre kitle demok-

rasileri, sürekli olarak gözetim ihtiyacı duymaktadır. İktidarı elinde tutma ve yönetme açısından, -karmaşık toplumların idaresinde- enformasyon teknolojilerinin her türlü alt yapısını hazırladığı gözetim mekanizmaları, toplumsal denetimin standart araçları haline gelirler. Bu görüştekilerden bazıları, enformasyon toplumunu 'ideoloji' sınıflandırması içinde ele alarak kapitalist sistemin bugünkü ihtiyaçlarıyla ilişkilendirmişlerdir. Enformasyon teknolojileri kamusal alandaki işlevleri özel alana çektikçe, yurttaşlık hakları ve görevlerinin yerine getirildiği kamusal alanın da giderek ortadan kalkma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı ileri sürülmektedir. Bu durumun nihai aşaması ise, insanları mekansal ve zihinsel olarak giderek daha özelleşmiş alanların bataklığına çeken enformasyon teknolojilerinin, bireyleri dayanışmaya kapalı ve elektronik ihlallere açık bir ortamda savunmasız bırakmasıdır. İnsanlık, kitlesel kamudan özel alana ve oradan da kamusal alanın tümüyle ortadan kalktığı yeni bir boyuta sürüklenecek ve sanal toplumsallaşma yoluyla var olmaya çalışan bir dünyalı kalabalığına dönüşecektir. Kamusal alanın yok olduğu bu evrende, sadece özel-bireysel haklar kalacak ve bireysel savunma gücünün tükenmesiyle de iktidarların/egemen güçlerin ezici üstünlüğüne boyun eğilecektir. Sonuç olarak, enformasyon teknolojileri, her tür veriye özgürce ulaşabilen vatandaşların yönetime geniş çapta katılımlarını sağlamaktan çok; seçkin bir grubun, vatandaşları köleleştirmek ve/veya iradesizleştirmek için kullandığı başlıca araçlardan biri haline gelme tehlikesi taşımaktadır (Dolgun, 2004).

"Bilgi parmaklarınızın ucunda" iddiasıyla kendini kabul ettiren yeni iletişim teknolojileri, bir şeyin gözden kaçırılmasına yol açıyor 'parmakların ucundaki bilgi gerçekten bilgi mi?'. Çünkü internetin ve dolayısıyla sosyal medyanın en önemli zaafı kaynağının güvenilirliği sorunudur. Yine de Taksim Gezi Parkı Eylemleri de gösterdi ki, sosyal medyanın "anarşist" karakteri otoriteyi kabul etmeyenlerin örgütlenme alanı olarak, yeni bir kamusal alan olma özelliği taşıyor. Geleneksel medyanın sürekli "senin gibi düşünen yok, bu nedenle sus" yönünde oluşturulan ve tek yönlü olarak aktarılan içerikleriyle suskunluk sarmalına sürüklenen toplumun, kendisi gibi düşünenlerle etkileşimli iletişime geçebildiği sosyal medyanın varlığı demokrasi için olumlu bir adım olarak kabul edilebilir. Ancak, yeni iletişim ortamlarına tamamen olumlu yaklaşmak ve olumsuz yönlerini göz ardı etmek büyük bir hata olacaktır. Unutulmaması gereken; yeni iletişim teknolojilerinin, toplumu bilgiye ulaştırmak için inşa edilmiş bir "bilgi otobanı" olmaktan çok; yeni dünya düzeninin oluşturulması sürecini hızlandırmak için kullanılacak bir otoban olabileceğidir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken, demokratik hakların elde edilebilmesi veya var olan hakların korunabilmesi için birlik oluşturma imkanı sağlayan sosyal medyanın, kişisel bilgileri ve düşünceleri de belli güç odaklarının kullanımına sunma işlevi gördüğüdür. Örneğin geçtiğimiz günlerde Hürriyet gazetesinde yer alan bir habere göre (16 Haziran 2013); Facebook ve Microsoft, 2012 yılının son altı ayında Amerikan Federal Kurumlarının, Facebook'tan 18-19 bin kullanıcı hakkında ve Microsoft'tan ise 32 bin hesap hakkında bilgi istediğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca ABD istihbaratında sözleşmeli çalışan bilgisayar uzmanı Edward Snowden, ABD'nin "Prizma" adlı bir sistemle 2007'den bu yana dünya üzerindeki tüm telefon ve elektronik bilgileri takibe aldığını açığa çıkarmış ve ABD istihbaratının Facebook, Google, Microsoft, Yahoo, PalTalk, AOL, Skype, Youtube ve Apple'ın tüm verilerine erişim yolu olduğunu ileri sürmüştür.

2. Özgürlük Alanı Olarak Sunulan Sosyal Medya

Günümüzün önemli sorunlarından biri kamusal alanın ortadan kalkmaya başlamasıdır. Modern toplumda yaşanan ve güç odaklarınca bilinçli olarak yaratılan bu sorun, postmodern toplumda yine güç odaklarınca çözülmüştür. Yaratılmak istenen yeni toplumun özellikleri yüklenen yeni iletişim teknolojileri, parçalanmış, homojenleştirilmiş, nesneleştirilmiş postmodern toplum bireyinin kendini ifade etme alanı olarak sunulmuştur. Yeni iletişim araçlarının, etkileşimli iletişim sağlayan ve sosyalleşmeyi sanallaştıran ortamlarının adı olan sosyal medya, tam da Jürgen Habermas'ın tarif ettiği "çarpıtılmamış iletişim" ve "ideal söylem durumu"nu oluşturuyor izlenimi yaratmaktadır.

Jürgen Habermas, yaşam dünyasını, sistem dünyasının işgal ve sömürsünden kurtaracak bir çare olarak evrensellik ilkesi temelinde bireyler arasında ideoloji ve iktidarın çarpıtıcı sınırlarından bağımsız, açık, dürüst ve bilgilendirici olmayı ifade eden “çarpıtılmamış iletişim” ve “ideal söylem durumu”nun yaratılmasını amaçlayan rasyonalite temelli iletişimsel eylemi önemsemiştir. Habermas, tüm insanların eşit haklarla katıldıkları ideal konuşma ve tartışmaları, dili anlamının aşkın bir temelini, aşkın dil oyunlarını ve dil egemenliğinin sınırlarının olmadığı bir iletişim toplumunu tasarlamaktadır (akt. Alver, 2006: 15). Sosyal medya, iktidarı görünmez kılan yapısıyla; sansürün olmadığı bir ortam olduğu izlenimiyle; yarattığı gerçeklik duygusuyla; sınıfsız, eşitler arası iletişim ortamı algısıyla; “çarpıtılmamış iletişim”in sağlandığı yanılgısıyla, insanları kendine çekmekte ve Habermas’ın iletişimsel eyleminin gerçekleştiği alan olmaktadır. Ancak, sosyal medya ideal söylem durumu yaratmaktan uzaktır çünkü Sosyal medyanın oluşturulma amacı insanların özgürce iletişim kurabileceği, sosyalleşebileceği ve sisteme alternatifler üretebileceği bir ortam yaratmak değildir. Amaç, Noam Chomsky’nin de savunduğu gibi, sistemin hegemonyasının devamını sağlamak için “kamusal aklın kontrolü”nü gerçekleştirmektir.

Chomsky, iletişim teknolojilerinin işlevlerini şöyle ele almaktadır; enformasyon teknolojilerinin kullanım amacı başlangıçtan bu güne, açık ve bilinçli bir biçimde, “kamusal aklın kontrolü”dür. Kamusal akıl yüzyılın ilk yıllarında beri şirketler tarafından tehdit olarak görülmüştür. Kamusal aklın kontrolüne yönelik yapılan çalışmaların en bilineni, kamusal ilişkiler sektörünün el kitabı olarak da adlandırılan Edward Bernays’in 1920’lerde yazdığı “Propaganda” adlı kitabıdır. Bernays kitabında, kitlelerin örgütlü davranış ve fikirlerinin bilinçli manipülasyonunun, demokratik toplumun merkezi özelliği olduğunu vurgular. Bunu işlemek için gerekli araçlar mevcuttur. Bu araçlar, orduların insan bedenini tasnif etmesi gibi, halkın aklını verimli bir biçimde tasnif etmek için kullanılmalıdır. Her şeyden önce kontrol demokrasinin özelliğidir. Ayrıca bu, güç ve otorite yapıları, refah ve başka unsurları elde etmenin yoludur (Chomsky, 2003: 211). Sosyal medya, düşünceleri yönlendirmenin ötesinde, “gerçekten bu yönlendirme işi başarılı mı?”nın cevabını da iktidar odaklarına iletmektedir. Sosyal medyanın bu önemli görevi gerçekleştiren en önemli silahı, toplumun gözünde geleneksel medyanın kaybettiği güvenilirlik imajına sahip olmasıdır. Sosyal medyanın güvenilirlik imajı genellikle gelişmemiş toplumlar üzerinde daha yoğun olarak oluşturulmaktadır. Çünkü Batının gözünde demokrasiye, özgürlüğe ve insan haklarına bu toplumlarda daha çok ihtiyaç vardır. En temel insani hakların niye hala kendilerine verilmediğini ve gelecekte verilir verilmeyeceğini veya sistemin kendilerinin özgür insanlar olmasını isteyip istemediğini sorgulamaksızın sosyal medyanın özgürleştirme potansiyelini kullanmaya çalışılan gelişmiş dünyanın dışında kalanlar ise içine çekildikleri bu girdabı fark etmemektedirler.

Sosyal medyanın toplumlar üzerinde yarattığı olumlu imajın nedenleri sosyal medyanın özelliklerinde gizlidir. Sosyal medyanın özellikleri ise şöyledir:

-Etkileşimcilik: MSN, Facebook, Twitter, MySpace gibi sanal iletişim ortamları karşılıklı etkileşim içinde olunan ortamlardır. Geleneksel medyada iletişim tek yönlü ve üretilen iletiler belli bir kaynak tarafından, belli kurallar çerçevesinde üretilirken, sosyal medyada iletişim karşılıklıdır. Kişi, iletişim her aşamasında hem üretici hem de tüketici olarak yer alır.

-Anındalık: Geleneksel medyada televizyon ve radyo tarafından gerçekleştirilebilen iletileri anında aktarma özelliği, internet ortamından gerçekleştirilen iletişimin temel özelliğidir.

-Ticari kazanç amacı gütmeme: Sosyal medyayı iletişim amacıyla kullanan kişilerin ticari bir amaç taşımaması kastedilmektedir. Öte yandan, sosyal medya ortamlarının her biri zaten ticari amaçla kurulmuşlardır ve kullanıcılar attıkları her adımda reklamlarla karşılaşmaktadır.

-Bireysellik ve kitlesellik özelliği: Geleneksel medya kitlelere yönelik ve tek yönlü bir iletişimi gerçekleştirirken, sosyal medya hem kitlelere hem de bireylere yönelik iletişim oluşturabilmeyi sağlamaktadır.

-Profesyonellik gerektirmemesi: Geleneksel medyada ileti üretimi ve aktarımı profesyonellik gerektirirken, sosyal medyada bu işler için bilgisayar kullanabilmek yeterlidir.

-Hiyerarşik ilişkilerin önemsenmemesi veya sınıfsızlık: Sosyal medya ortamında hiyerarşik ilişkilerin göz ardı edilebildiği, samimi bir iletişim dili vardır. Ancak bu, kimliklerin gizli olduğu durumlarda geçerlidir. Kimliğin açık olması durumunda, toplumun hiyerarşik yapılanmasında üst sıralarda olan birine karşı ortamın samimiyetine dayanarak “sen” diye hitap etmek söz konusu olamaz. Sosyal medya, toplumun her kesiminden insanın, eğitim, meslek, cinsiyet, yaş, gelir kriterleri dikkate alınmaksızın bir araya gelebildiği ve konuşabildiği bir ortamdır.

-Uzam ve zaman ötesi olma: Özellikle mobil iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sosyal medya üzerinden iletişim kurmanın yeri ve zamanı önemini yitirmiştir. İsteyen istediği yerden, istediği zaman (kapsama alanında olduğu sürece) ileti yollayabilmekte veya kendisine yollanan iletileri alabilmektedir.

İletilerin değiştirilebilirliği: Geleneksel medyada aktarılan iletilerin geri alınması, değiştirilmesi olanağı yoktur. Oysa sosyal medya ortamında gönderilen iletiler geri alınabilir, düzeltilebilir, değiştirilebilir.

Mülkiyet yapısında farklılık: Sosyal medya da, geleneksel medya gibi, belli bir kişinin veya kurumun mülkiyetindedir. Ancak sosyal medyanın mülkiyet yapısı, geleneksel medyada olduğu gibi içeriğini doğrudan etkilemez. Sosyal medya kullanıcıları için patronun çıkarları birincil ölçüt değildir. Bu bakımdan daha özgür olduğu iddia edilebilir.

Enformasyon kirliliği: Sosyal medya günümüz kapitalist sisteminin tam da yapmak istediği, “bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğu” yanılması yaratan, enformasyon toplumunun oluşmasına hizmet eder.

3. Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı

Gelişmiş olarak adlandırılan birçok ülkede -özellikle Avrupa ülkelerinde ve Japonya’da- kullanıcı sayısı düşük olan sosyal medyanın Türkiye’de kullanımı son derece yaygındır. Facebook kullanıcı sayısı bakımından Türkiye, tüm Avrupa ülkelerini geride bırakmıştır. Özellikle Japon gençleri arasında, güvenli bulunmadığı gerekçesiyle, sosyal medya kullanımı son derece düşükken, Türk gençleri arasında gittikçe popülerleşmektedir. Türkiye’de en yaygın kullanılan sosyal medya ortamlarından Facebook ve Twitter’ın istatistiklerine bakılacak olursa şöyle bir tabloyla karşılaşılır:

3.1. Türkiye’de Facebook Kullanımı

(Kaynak: <http://www.sabah.com.tr/Teknoloji/Haber/2012/01/27/facebookta-avrupa-lideriyiz>)

-Türkiye, 32 milyon 265 bin üye sayısıyla, Facebook kullanımında dünyada yedinci sırada yer alırken Avrupa ülkeleri içerisinde 1. sırada, (Arap Baharı’nın fitilinin ateşlendiği ve dünya genelinde sosyal paylaşım siteleri üzerinden organize olmalarıyla ün salan Tunus, 2 milyon 925 bin 840 facebook kullanıcısına sahipken, halk ayaklanması sonucu liderleri Hüsnü Mübarek’i deviren Mısır’da ise 9 milyon 544 bin 400 facebook kullanıcısı bulunuyor)

- Türkiye'deki Facebook kullanım istatistiklerine göre, nüfusun yüzde 40.16'sı Facebook kullanıcı.
- Türkiye'de internet kullanıcılarının Facebook kullanma oranı ise yüzde 89.28. Yani internet kullanan her 10 kişiden 9'unun mutlaka bir Facebook hesabı bulunuyor.
- Türkiye'de Facebook kullanıcı profilleri incelendiğinde, en yaygın grup 18-24 yaş aralığı olarak dikkat çekiyor.
- Kullanıcılar arasında; 18-24 yaş aralığındaki 10 milyon 311 bin 550 kişi yani yüzde 34'lük bir kesim Facebook kullanırken, 25-34 yaş aralığı yüzde 28, 35-44 yaş aralığı yüzde 12 oranına Facebook kullanıcı. Facebook kullanıcı profilleri arasında 55 yaş üzeri ise yüzde 1'lik bir dilimi oluşturuyor.
- Türkiye'deki Facebook kullanım profilinin cinsiyete göre dağılımında ise; erkek kullanıcıların oranı yüzde 63, kadınların oranı ise yüzde 37.

3.2. Türkiye'de Twitter Kullanımı

(Kaynak: http://www.cnnturk.com/2013/bilim.teknoloji/sosyal.medya/02/13/iste.twitter_turkiye.istatistikleri/696288)

- Monitera ve Webrazzi'nin hazırladığı raporda göze çarpan ilk veri Twitter'ın dünya genelindeki kullanıcı sayısını 2012 yılına göre yüzde 55 oranında arttırdığı.
- Öte yandan Türkiye'deki kullanıcı sayısı artışı ise yüzde 33 olarak gerçekleşti. 2012 de 7.2 milyon Türk kullanıcı varken bu sayı 2013'te 9.6 milyon kullanıcıya ulaştı.
- Twitter'ın Türk kullanıcıları 2012 yılında günde ortalama 1.7 milyon tweet atarken, 2013 yılında bu sayı yüzde 470 artış göstererek 8 miyona çıktı.
- Bunun yanında 2012 yılında saniyede 20 tweet atılırken 2013 yılında bu sayı ortalama 92'ye çıktı.
- 2012'de en fazla tweet atılan gün olarak görünen Cuma, 2013'te en az tweet atılan gün oldu ve yerini en fazla tweet atılan gün olarak Çarşambaya bıraktı.
- Twitter kullanıcıları istatistiklere göre yüzde 61'lik oranla en çok fotoğraf paylaştı. Bunu yüzde 22 oranla video, yüzde 10'la ve yüzde 7 ile haber takip etti.
- Bu verilerin yanında en çok kullanılan cihaz Blackberry oldu. Ayrıca Android'in kullanım oranı yüzde 14'ten yüzde 27'ye çıkarak yüzde 100'e yakın artış gösterdi.
- Türkiye'deki Twitter kullanım profilinin cinsiyete göre dağılımında ise; kadınların oranı yüzde 53, erkek kullanıcıların oranı ise yüzde 47.
- Twitter'da en çok takip edilen siyasiler; 3 milyon 196 bin 374 takipçiyle Cumhurbaşkanı Abdullah Gül birinci, 2 milyon 787 bin 734 takipçiyle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ikinci, 1 milyon 242 bin 202 takipçiyle CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu üçüncü sırada.

4. Taksim Gezi Parkı Eylemleri ve Sosyal Medya

Her protesto hareketinin temelinde, bireyleri evlerinin rahatlığından ayırıp sokaktaki kaosa katılmaya ve hükümete karşı direnmeye teşvik etmek yatar. Sosyal medya, örgütleyicilerin benzer fikirli insanları az bir masrafla harekete dahil etmesini sağlar; fakat insanların harekete geçmesinde tamamen etkili değildir (Babacan, Haşlak ve Hira, 2011: 167). Sosyal medya elbette, insanlar eğer bir şeylerden rahatsızlık duymuyorsa ve o ortamda aktarılan düşünceleri paylaşmıyorsa etkisini kitleselleştiremeyecektir. Ancak aynı şeylerden rahatsızlık duyan ve benzer düşünceleri paylaşan insanlar bir araya getirirse ve sayılarının hiç de az olmadığına inandırırsa, o zaman kitlesel bir eyleme yol açabilir.

4.1 Taksim Gezi Parkı Eylemleri Sırasında En Fazla Tweet Alan Etiketlerde Paylaşılan Tweetlerin İçerikleri

Gezi Parkı eylemlerinin ilk üç günü en fazla tweet alan ve dünya listelerine giren üç hashtagde (direngeziparki, occupygezi ve direnankara) paylaşılan tweetlerin içerikleri incelendiğinde; en fazla tweetin 2 Haziran'da paylaşıldığı göze çarpmaktadır. Hükümet Sözcüsü Hüseyin Çelik, eylemler sırasında yaptığı açıklamada; Mısır'da Hüsnü Mübarek yönetimine yönelik gerçekleştirilen eylemlerde atılan tweetlerin yüzde 70'inin İngilizce olduğu ve yurtdışından atıldığı bilgisi yer alırken; Taksim Gezi Parkı Eylemleri sırasında Direngeziparki ve direnankara'da paylaşılan Tweetlerin yaklaşık yüzde 90'ı, occupygezi'de paylaşılan tweetlerin ise yaklaşık yüzde 55'i Türktür.

#direngeziparki

- #direngeziparki etiketiyle paylaşılan mesajlardan 1.599.977 farklı Twitter mesajı detaylı analiz edildiğinde;
- Bu mesajların 523.126'sı olayların en sert yaşandığı gün olan 2 Haziran'da paylaşıldığı
- Bu mesajların 386.275'inin fotoğraf, 10.592'sinin video içerik ile gönderildiği
- Paylaşılan yaklaşık 1.6 milyon mesajın 139.053'ünün İngilizce, 14.465'inin Almanca, 3.476'sinin Fransızca, 2.620'sinin İspanyolca ve 318'inin Rusça olduğu tespit edilmiştir.

(Kaynak: Babaoğlu, 2013)

#occupygezi

- #occupygezi etiketiyle paylaşılan mesajlardan 465.556 farklı Twitter mesajı detaylı analiz edildiğinde;
- Bu mesajların 149.649'u olayların en sert yaşandığı gün olan 2 Haziran'da paylaşıldığı
- Bu mesajların 121.919'unun fotoğraf, 4.117'sinin video içerik ile gönderildiği
- Paylaşılan yaklaşık 466 bin mesajın 159.712'sinin İngilizce, 16.918'inin Almanca, 8.195'inin Fransızca, 8.547'sinin İspanyolca ve 412'inin Rusça olduğu tespit edilmiştir.

(Kaynak: Babaoğlu, 2013)

#direnankara

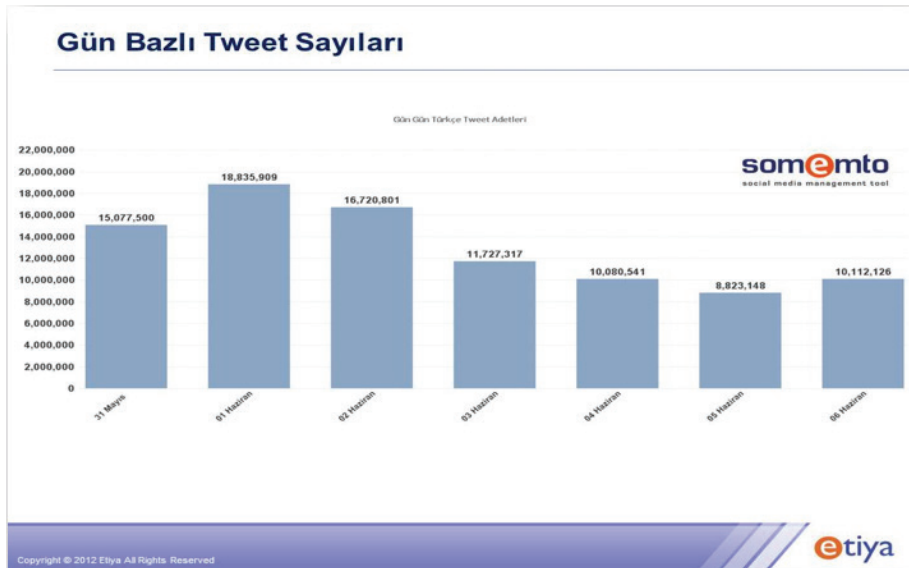
- #direnankara etiketiyle paylaşılan mesajlardan 154.645 farklı Twitter mesajı detaylı analiz edildiğinde;
- Bu mesajların 110.298'inin olayların en sert yaşandığı gün olan 2 Haziran'da paylaşıldığı
- Bu mesajların 31.425'inin fotoğraf, 1.051'sinin video içerik ile gönderildiği
- Paylaşılan yaklaşık 155 bin mesajın 5.769'unun İngilizce, 214'ünün Almanca, 91'inin Fransızca, 199'unun İspanyolca ve 5'inin Rusça olduğu tespit edilmiştir.

(Kaynak: Babaoğlu, 2013)

Her üç hashtag' de de fotoğrafın oldukça yoğun kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan bu fotoğrafların bir kısmının gerçek olmadığı ve insanları kızdırmak için paylaşıldığı ortaya çıkmıştır. Özellikle polis panzeri üzerinden geçtiği için vücudu parçalanan eylemci görüntüsü duygusal olarak çok kişiyi ayağa kaldırmayı başarmıştır. Ancak daha sonra bu görüntünün yurtdışında bir yat kazasında hayatını kaybeden birine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde polisin sokak hayvanlarına bile biber gazı sıktığını gösteren fotoğrafın da Brezilya polisine ait olduğu anlaşılmıştır. Eylemcilerin Dolmabahçe Camiinde içtikleri bira kutularının fotoğrafının da, cami imamının ve müezzinin açıklamalarından sonra, yalan olduğu anlaşılmıştır. Yani sosyal medya üzerinden

paylaşılan verilerin, tıpkı geleneksel medyada olduğu gibi, ne etki yapılmak isteniyorsa o yönde oluşturulabileceği ortaya çıkmıştır. Dezenformasyon geleneksel veya yeni ayrımı yapmaksızın her türlü ortamda aynı işlevi yerine getirebilmektedir.

Taksim Gezi Parkı Eylemleri sırasında Twitter'da paylaşılan tweetlerin bir haftalık dökümünü yapan Türk yazılım şirketi Etiya'nın, internet üzerinde paylaştığı veriler o günlerde sosyal medyanın eylemciler ve siyasi iktidarın destekçileri açısından ne kadar hayati önem taşıdığını ortaya koymaktadır. Etiya'nınSOMEMTO Sosyal Medya Takip ve Analiz uygulamasıyla gerçekleştirdiği bir haftalık Gezi Parkı Eylemleri analizinde bu süre içinde yaklaşık 98 milyon Türkçe içerikli tweet atıldığı tespit edilmiştir. Eylemlerin en hararetli ve müdahalelerin de en yoğun olduğu ilk üç gün yaklaşık 50 milyon adet tweet, Twitter üzerinden paylaşılmıştır. En fazla tweetin paylaşıldığı gün ise, yaklaşık 19 milyon adet tweetle, 1 Haziran 2013 Cumartesi günüdür.

(Kaynak: Sözer, 2013)

Sosyal medya insanları örgütlenme açısından etkili olduğunu Arap Baharıyla göstermişti. Taksim Gezi Parkı Eylemleri de sosyal medyanın gücünü yakından görme imkanı sağladı. Sosyal medya, geleceğin medyası olma iddiasıyla ve gençler üzerinde oluşturduğu hegemonik güçle, bundan böyle yerel iktidarlara kafa tutabilecek yapıda olduğunu ispatlamıştır. Ancak şu da bir gerçektir ki, eğer küresel güçlerce desteklenmiyorsa, devrimleri halkın tek başına gerçekleştirme imkanı yoktur. Çok uluslu şirketlerin oluşturduğu küresel dünyada, sistemin istemediği hiçbir şey neticelenemiyor. Küresel güçler isterse Irak'ta, Libya'da, Tunus'ta veya Mısır'da olduğu gibi bir iki ay içinde devrim(!) gerçekleşiyor. Bazen de Suriye'de olduğu gibi güçler çarpışması uzun sürüyor ve devrim 1-2 yıl gecikiyor. Bazen de gözdağı vermek için geçici bir karışıklık çıkarmakla yetiniliyor. İnsanlar gerçekten iyi niyetle, doğa sevgisi için, ellerinden alınan özgürlükleri için veya iktidarın yaklaşımından duydukları rahatsızlık için sosyal medya üzerinden örgütlenmeler ve bu karşı çıkışlarını sokağa taşısalar bile, herhangi bir destek görmezlerse, sayıları ne olursa olsun, iktidarın silahlı kuvvetleri karşısında yapabilecekleri çok fazla bir şey yoktur. Sosyal medya onlara örgütlenme, birlik oluşturma imkanı yaratmakta, ancak istediklerini elde etmelerinin yolunu aç-

mamaktadır. Seslerini tüm dünyaya duyurmakta, fakat istekleri küresel çıkarlarla örtüşmüyorsa, onlara devrimi gerçekleştirme olanağı sunamamaktadır. Tüm bunlara karşılık iktidarı görünmez kılarak vatandaşlarını fişlemesini kolaylaştırmaktadır.

Sonuç

Kapitalist sitemin toplumlari her alanda sömürüye açık hale getirdiği günümüzde, sosyal medya tam da Jürgen Habermas'ın, bireyler arasında ideoloji ve iktidarın çarpıtıcı sınırlarından bağımsız, açık, dürüst ve bilgilendirici diye tanımladığı “çarpıtılmamış iletişim” biçiminin ve “ideal söylem durumu” nunyaşandığı alan olarak kendini topluma kabul ettirmektedir. İnternet, geleneksel medyanın dayattığı görme biçimlerinden farklı olduğunu, kişinin kendi görüş açısını kendisinin oluşturabileceği bir ortam yarattığını iddia etmektedir. Özellikle web 2.0 teknolojisiyle yaratılan ve bugün sosyal medyanın da gelişmesine olanak veren “etkileşimli iletişim” ortamı bu iddiayı güçlendirmektedir. Kapitalist sistemin yaratmak istediği toplum yapısına uygun olarak ürettiği yeni iletişim ortamları, Post-modern toplumun parçalanmış yapısına karşılık gelmektedir. Oluşturulan ortam insanların birbiriyle iletişim kurmasına olanak verdiğinden, insanlar sanal birlikteliklerini fark etmemektedirler.

Post-modernizm, gözetimi, denetimi kolaylaştırmak için de olsa, marjinal gruplara da kendi sesleriyle konuşma hakkı tanınması ilkesini benimsemiştir. Bu hak, o grupların görünür olmasını sağlayarak iktidarın işini kolaylaştırırken, bir yandan da toplumsal desteğinin de yolunu açmakta ve iktidarın işini zorlaştırmaktadır. Burada iktidarın “kriz yönetimi” becerisi devreye girmektedir. İktidar ne kadar anlayışlı, koruyucu, kucaklayıcı davranırsa marjinal gruplar da toplumun gözünde “öteki” olarak dışlanacaklardır. Ancak iktidarın, katı, uzlaşmaz, ezici, yok edici tavrı marjinallere toplum desteğini arttırmaktadır. Dolayısıyla küresel ekonomi iktidarının elinde bir silah olarak duran internet ve sosyal medya, ulusal iktidarlari için yok edici bir etkiye sahiptir.

Taksim Gezi Parkı olayları da göstermiştir ki, sosyal medya insanlara yalnız olmadıkları, kendileri gibi düşünen insanların da olduğu bilgisini aktarmış ve sanal ortamda yarattığı kamuoyuyla gerçek dünyaya müdahale etme gücünü göstermiştir. Ama şunu da göstermiştir ki “geleneksel medyanın kullanım süresi dolmuştur”. Arap baharıyla ilan edilen “sosyal medya özgürlük alanıdır” düsturu Gezi Parkı olaylarıyla pekiştirilmiştir. Çünkü başka toplumlar üzerinden deneyimlenen sosyal medyanın özgürleştirme potansiyelinden olanın da sesini duyurmasını, bir araya gelmesini, kendini güçlü hissetmesini sağlamıştır. İktidar odaklarının bölerek, parçalayarak yönettiği toplumda, sosyal medyanın teknolojik yapısının ve ideolojisinin bir sonucu olan toplumsal parçalanmaya karşı bir biçimde, farklılıkların üstünü örterek, parçalı yapısını ortadan kaldırarak bir bütünlük oluşturmuştur. Ne yazık ki bu buzdağının görünen yüzüdür, suyun altında kalan kısmında ise, Michel Foucault'nun da korktuğu gibi, baskının olmadığı yanılsaması yaratan bu yeni kamusal alanın, iktidarın her yere yayıldığı gerçeğini gizlemeye yaramasıdır.

Kaynakça

- Alver, F. (2006). "Medya Yetkinliğinin Kuramsal Temelleri", KİLAD Dergisi, Sayı:7, Kocaeli.
- Babacan, M. E., Haşlak, İ., Hira, İ. "Sosyal Medya ve Arap Baharı" http://www.aid.sakarya.edu.tr/uploads/pdf_2011_3.pdf.
- Babaoğlu, A. R. (2013) "Gezi Parkı Olayları Twitter Analizi", <http://www.slideshare.net/alibabaoğlu/gezi-park-olaylar-twitter-analizi>, 05.06.2013.
- Başaran, F. (2004) "Enformasyon Toplumu Politikaları ve Gelişmekte Olan Ülkeler" İletişim Araştırmaları Dergisi, 2(2), Ankara.
- Başlar, G. "Yeni Medyanın Gelişimi ve Dijitalleşen Kapitalizm", <http://ab.org.tr/ab13/bildiri/247.pdf>, 30.05.2013.
- Bozkurt, V. "Gözetim Toplumu ve İnternet", <http://www.belgeler.com/blg/hy0/gzetim-toplumu-ve-internet>, 30.5.2013.
- Castells, M. (2005) Ağ Toplumunun Yükselişi: Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, 1. Cilt. (Çev: Ebru Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Chomsky, N. (2003) "Propaganda ve Kamusal Aklın Kontrolü", Kapitalizm ve Enformasyon Çağı, (Ed: Robert W McChesney, Ellen MeiksinsWood, John BellamyFoster), Ankara: Epos.
- Çalışkan, B. (2010) "Yeni İletişim Ortamlarında Gözetim" Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı, 28-30 Nisan 2010, İstanbul.
- Dolgun, U. (2004) "Gözetim Toplumunun Yükselişi: Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna", Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1.
- Göker, G., Doğan, A. "Ağ Toplumunda Örgütlenme: Facebook'ta Çevrimiçi Tekel Eylemi", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_1664/1664_69454.pdf, 31.05.2013.
- Özgül, G. E. (2012) "Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Bir Alan İmkânının Araştırılması", Journal of Yasar University, 26 (7).
- Sözer, S. (2013) "Türkiye Tweet Oldu Yağdı – Somemto ile Gezi Parkı Twitter Analizi" <http://somemto.com/turkiye-tweet-oldu-yagdi-somemto-ile-gezi-parki-twitter-analizi/>, 12.06.2013.
- Tümürtürkan, M. (2010) "Gündelik Hayatın Gözetimi: Panoptikon Toplumu", Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Sayı: 3 (2).
- Tümürtürkan, M. (2012) "Facebook'ta Avrupa Lideriyiz", Sabah Gazetesi, 27.01.2012, <http://www.sabah.com.tr/Teknoloji/Haber/2012/01/27/facebookta-avrupa-lideriyiz>, 06.06.2013.
- Tümürtürkan, M. (2013) "İşte Twitter Türkiye İstatistikleri, CNNTÜRK, <http://www.cnnturk.com/2013/bilim.teknoloji/sosyal.medya/02/13/iste.twitter.turkiye.istatistikleri/696288>, 06.06.2013.

Tümürtürkan, M. (2013). "Facebook'tan Kısıtlı Ama Tarihi İtiraf" <http://www.hurriyet.com.tr/planet/23516587.asp> 16 Haziran 2013.

Tümürtürkan, M. (2013). "Sosyal Medya Üzerinden Eylemleri Provoke Eden 29 Kişi Gözaltına Alındı", <http://www.aa.com.tr/tr/rss/189811--izmirde-gozalti-sayisi-25e-cikti>, 5 Haziran 2013.